

CRIZA ENERGETICĂ: CAUZELE ȘI IMPACTUL ASUPRA BUNĂSTĂRII POPULAȚIEI

GUTIUM Tatiana, dr. în economie,

Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

gutium.tatiana1@gmail.com

Abstract: *The world economy is going through an energy crisis, which has the direct impact on national economies and the well-being of the population. The energy crisis leads to stagnation of the economy and disruption of economic life, and changes in macroeconomic indicators, both in a state with energy resources and an importing state. This crisis has a direct impact on the energy balance, balance of trade, balance of payments and ultimately on the welfare of the population. The main purpose of the study is to elucidate the causes of the Mondial energy crisis of 2021 and to estimate the impact of this crisis on the economy and the well-being of the population. The following methods were applied in the research: scientific abstraction, analysis and synthesis, positive and normative analysis, comparative analysis. The research results showed that the neglect of the evolution of the demand for energy resources and the inefficient management of the energy sector resulted in the energy crisis of 2021.*

Key words: *energy crisis, tariff, natural gas, pricing mechanisms, pricing and tariff policy, the welfare of the population.*

JEL classification: *D60, Q41, Q43.*

Introducere

Sectorul energetic este un sector cheie pentru economia națională oricărui stat contemporan, care se află într-o interdependență strânsă cu alte ramuri ale economiei. Criza energetică duce la stagnarea economiei, iar modificarea indicatorilor macroeconomici, atât într-un stat posesor de resurse energetice, cât și într-un stat importator, se va solda cu modificarea balanței energetice, care la rândul său are un impact direct asupra balanței comerciale, balanței de plăți, și în final asupra bunăstării populației. Prin urmare, este relevantă studierea cauzelor și consecințelor crizei energetice din 2021.

Scopul cercetării și metodologia aplicată

Scopul principal al studiului este elucidarea cauzelor crizei energetice din anul 2021 și estimarea impactului acestei crize asupra economiei și bunăstării populației. În cadrul cercetărilor efectuate au fost aplicate următoarele metode: abstracția științifică, analiza și sinteza, analiza pozitivă și normativă, analiza comparativă.

Criza energetică mondială din anul 2021

Comparativ cu anul 2020, anul lockdown-urilor cauzate de pandemia COVID-19, anul curent 2021 este anul înviorării economiei mondiale. Creșterea sectorului real duce la majorarea cererii la resurse energetice. Cu cât gradul de industrializare a economiei naționale este mai înalt, cu atât consumul de resurse energetice este mai mare. Creșterea cererii pe fundalul micșorării ofertei duce inevitabil la sporirea prețului. Prețul la gaze naturale în Europa, la hub-ul TTF (Title Transfer Facility) din Olanda, în septembrie 2021, este de 3 ori mai mare comparativ cu ianuarie 2021 (Figura 1).

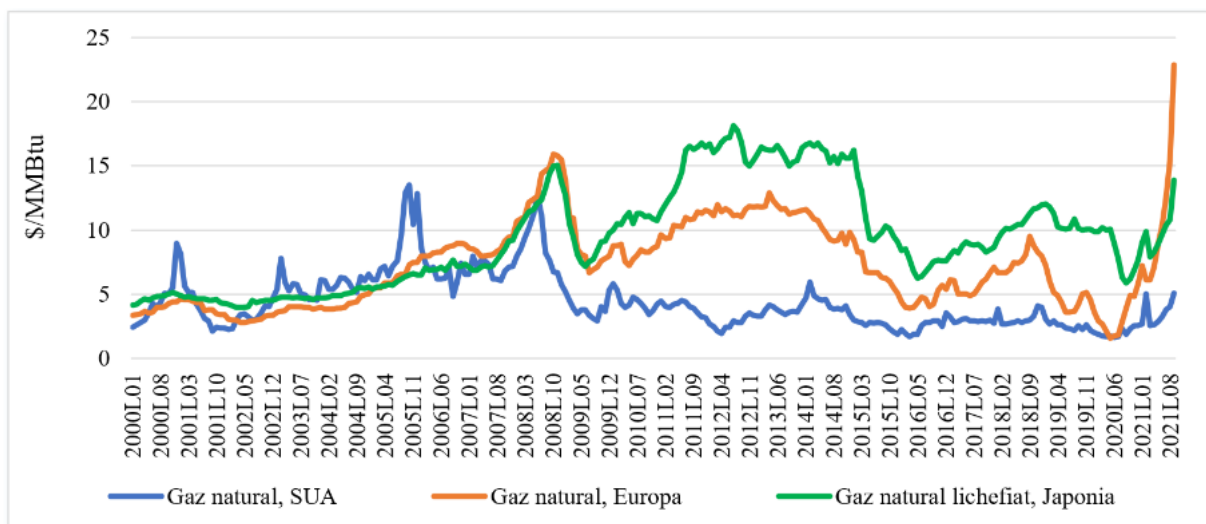

Fig. 1. Dinamica prețurilor lunare la gaze naturale, 2000L01-2021L09

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Băncii Mondiale [10].

Una din cauzele micșorării ofertei de gaze naturale pe piața europeană este redirecționarea volumelor necontractate a gazelor lichefiate către piața asiatică, unde prețul a fost mai mare comparativ cu cel european. De exemplu, în februarie 2021 prețul la gaze lichefiate pe piața asiatică a fost de 1,6 ori mai mare comparativ cu prețul la hub-ul TTF. Potrivit datelor vămii chineze, în perioada ianuarie-august 2021, China a importat Gaz Natural Lichefiat (GNL) din Statele Unite ale Americii (SUA) în volum de 5,4 milioane de tone, adică de 4,8 ori mai mult decât în perioada corespunzătoare din a.2020 [2].

„Livrările de GNL în Europa au fost la nivelul de 321 milioane m3 pe zi în aprilie 2021, iar în septembrie au scăzut de 2,2 ori și au atins nivelul de 145 milioane m3 pe zi. Dependenta Europei de GNL se explică prin trecerea de la mecanismul de formare a prețurilor OPE (Oil Price Escalation), stabilite în baza evoluției prețului petrolului, la prețurile GOG (Gas-on-gas competition), stabilite în funcție de cerere și ofertă, de la contracte pe termen lung la tranzacții pe termen scurt care sunt comparativ mai volatile” [3]. În perioada anilor 2005-2019, în structura formării prețului la gaze naturale în Europa, ponderea prețurilor OPE a scăzut de la 78% în a.2005 până la circa 22% în a.2019, iar ponderea prețurilor GOG a crescut de la 15% până la 78% (Figura 2).

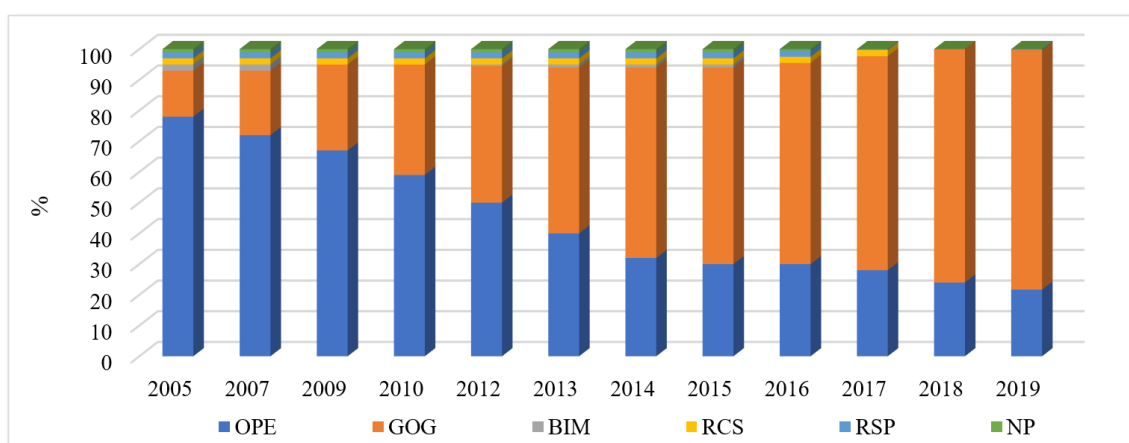

Fig. 2. Structura formării prețului la gaze naturale în Europa, 2005-2019

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor din raportul „Wholesale Gas Price Survey 2020” [9].

Prin urmare, prețurile la gaze naturale în Europa au devenit mult mai flexibile și depind de nivelul stabilit la bursă.

Dacă prețul la gaze naturale și în continuare ar fi fost stabilit în dependență de prețul petrolului, nu ar fi înregistrat așa o sporire drastică, deoarece prețul petrolului Brent, în septembrie 2021 este de 1,4 ori mai mare comparativ cu ianuarie 2021 și nu de 3 ori ca în cazul gazului (Figura 3).

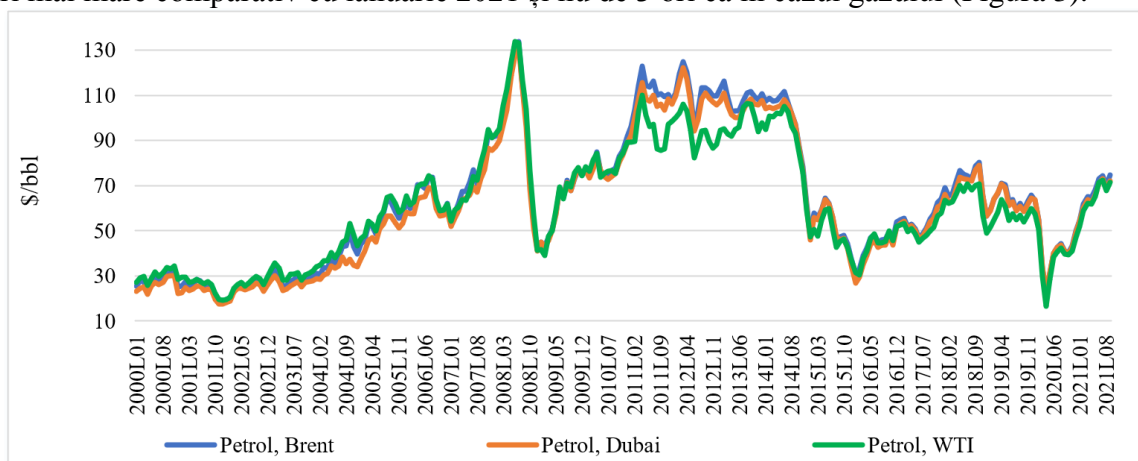

Fig. 3. Dinamica prețurilor lunare la petrol, 2000L01-2021L09

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Băncii Mondiale [10].

În martie 2020 Polonia a insistat la modificarea mecanismului de formare a prețului la gaze naturale procurate de la „Gazprom” de la OPE la GOG. Republica Moldova la fel a negociat cu „Gazprom”, însă formula de calcul este alta: în timpul perioadei reci prețul depinde de cel al petrolului (prețul OPE), iar în perioada caldă se aplică prețul GOG, deoarece în această perioadă de obicei cererea este mai mică și prețul la bursă scade.

Altă cauză a scăderii ofertei de gaze naturale pe piața europeană, care la rândul său a provocat creșterea prețului, este nivelul scăzut al rezervelor de gaze în depozitele europene, care se află la un minim istoric. Conform datelor prezentate de Aggregated Gas Storage Inventory, la 1 septembrie 2021, în depozitele subterane de gaze naturale din Europa erau acumulați 755,1535 TWh, ceea ce constituie 68,09% din capacitatea totală de stocare [1] (Figura 4).

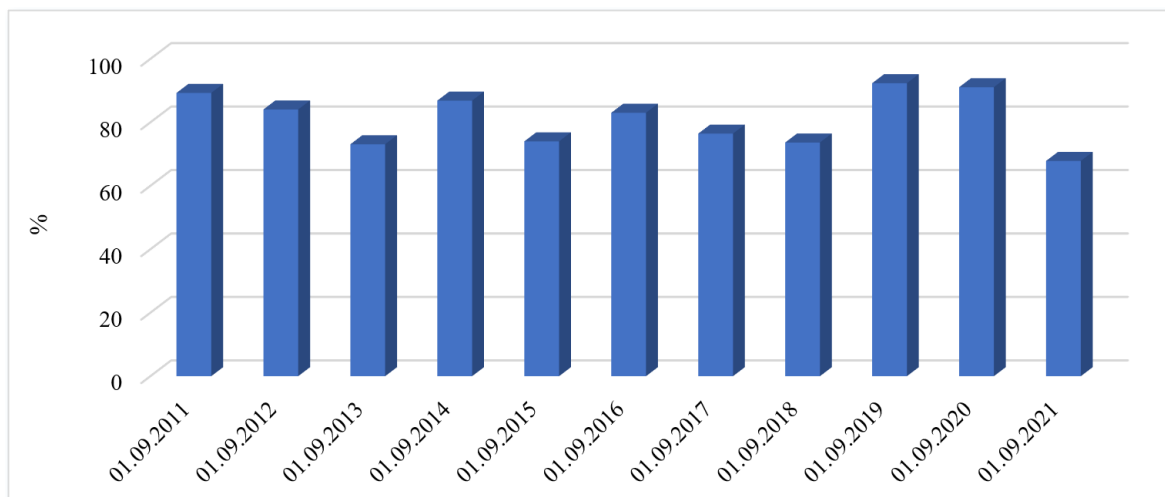

Fig. 4. Cota gazelor naturale în depozitele subterane de stocare din Europa

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Aggregated Gas Storage Inventory [1].

Europa a luat calea economiei verzi, au fost închise centralele nucleare, stațiile electrice, ce funcționau pe bază de cărbune. În plus, două luni fără bătaie de vânt în nord-vestul Europei nu au permis producerea energiei eoliene, ceea ce la fel a cauzat penuria de gaze naturale. Situația creată demonstrează că în viitorul apropiat trecerea 100% la economia verde nu este realizabilă.

Resursele fosile încă nu pot fi înlocuite, în volumul necesar economiei naționale și populației, cu surse regenerabile de energie. Managementul inefficient al sectorului energetic a propagat criza

energetică, de aceea, pentru a ameliora situația au fost puse în funcțiune centralele pe cărbune, ceea ce inevitabil duce la sporirea emisiilor de dioxid de carbon, și la majorarea prețului cărbunelui (Figura 5).

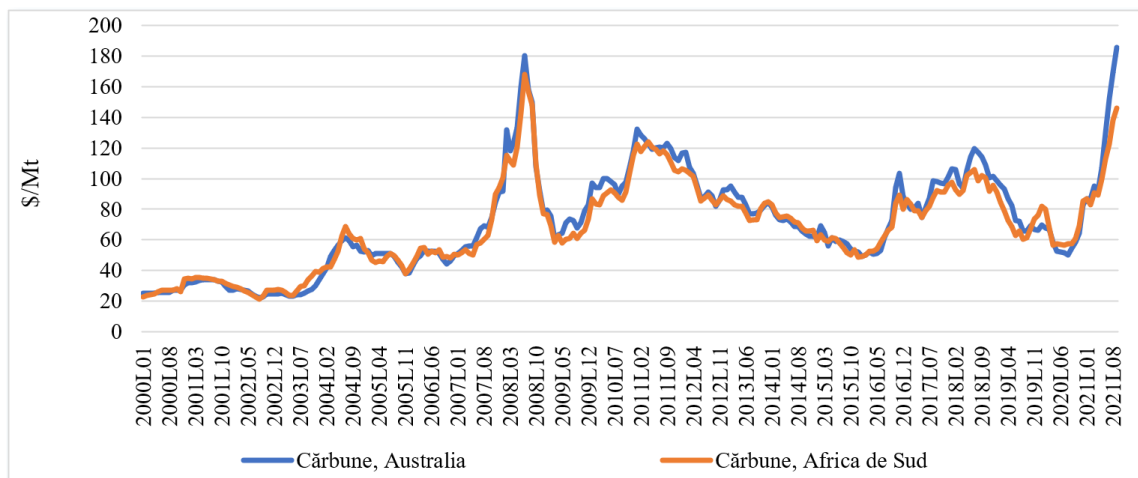

Fig. 5. Dinamica prețurilor lunare la cărbune, 2000L01-2021L09

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Băncii Mondiale [10].

Consecințele crizei energetice și impactul asupra bunăstării populației

Majorarea prețurilor la resurse energetice afectează atât producătorii, cât și consumatorii. În primul rând crește componenta energetică în structura costurilor produselor fabricate și serviciilor prestate, ceea ce inevitabil duce la scăderea competitivității bunurilor pe piața externă și internă (Tabelul 1).

Tabelul 1

Consecințele crizei energetice

Impactul crizei energetice	
<i>asupra economiei naționale</i>	<i>asupra populației</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Majorarea prețurilor la bunuri și servicii; ➤ Inflația; ➤ Diminuarea competitivității bunurilor atât pe piața externă, cât și internă; ➤ Creșterea numărului falimentelor; ➤ Sporirea ratei șomajului; ➤ Scăderea Produsului Intern Brut; ➤ Majorarea deficitului balanței comerciale; ➤ Creșterea deficitului contului curent al balanței de plăți. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Micșorarea solvabilității populației; ➤ Creșterea coeficientului Gini (inegalității economice a populației); ➤ Creșterea ratei sărăciei absolute; ➤ Micșorarea bunăstării populației.

Sursa: Elaborat de autor.

Procesul inflaționist este însoțit de falimentarea companiilor. În Marea Britanie, în septembrie 2021 au falimentat 5 furnizori de energie electrică, care deserveau 650 mii de clienți. În opinia experților dacă criza energetică se va prelungi, în decursul următorului an vor falimenta 39 de companii din 49 [4].

Falimentarea întreprinderilor duce la creșterea ratei șomajului. În primul trimestru al anului 2021 rata șomajului în mediu în Uniunea Europeană a constituit 7,8%, fiind în creștere cu un punct procentual comparativ cu perioada corespunzătoare a anului precedent (Figura 6).

În perioada analizată cel mai înalt nivel al ratei șomajului a atins Grecia (17,1%), Spania (16,0%) și Italia (10,7%), iar cea mai mare creștere a indicatorului dat în trimestrul I 2021 comparativ

cu trimestrul I 2020 a înregistrat Islanda (4,7 puncte procentuale), Austria (3,2 p.p.), Croația (2,9 p.p.), Irlanda (2,4 p.p.).

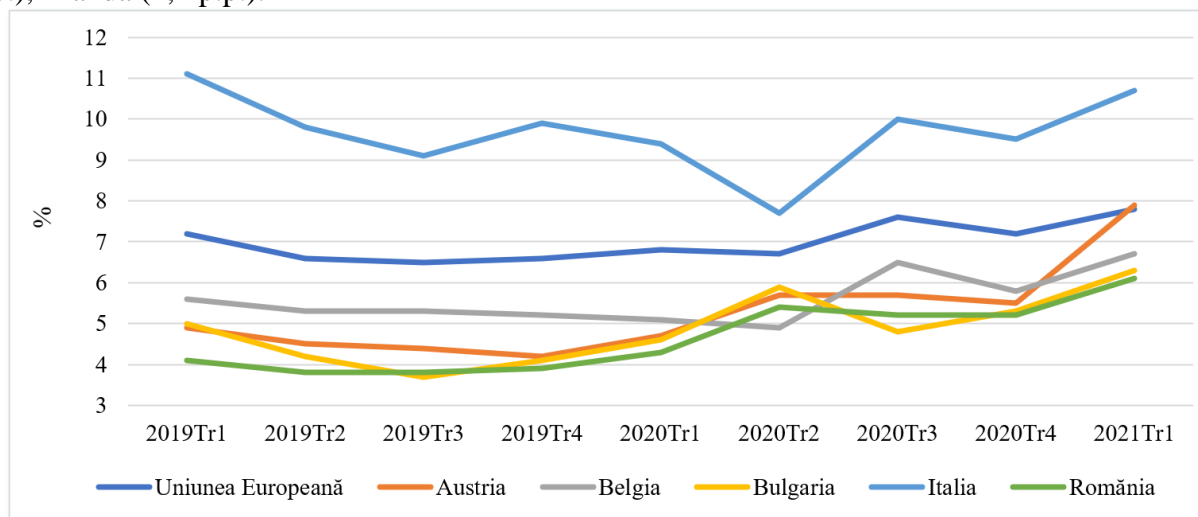

Fig. 6. Dinamica trimestrială a ratei șomajului în unele țări ale Uniunii Europene

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Eurostat [8].

Conform legii lui Okun, dintre Produsul Național Brut și șomajul ciclic există o corelație negativă [6], deci creșterea șomajului se va solda cu scăderea Produsului Intern Brut (PIB). Bunăstarea populației se estimează ca raportul dintre PIB și numărul populației. Prin urmare, bunăstarea tot va înregistra un trend descendent.

Creșterea prețurilor la resurse energetice generează reacția în lanț asupra prețurilor la toate bunurile și serviciile, în timp ce veniturile disponibile a majorității populației rămân intacte. În scurt timp populația va conștientiza că devine tot mai săracă pe zi ce trece. Sporirea polarizării populației, creșterea decalajului dintre persoanele bogate și cele sărace poate să ducă la tulburări în masă. Ca să nu admită acest lucru, și să păstreze loialitatea electoratului, unele țări-membre a Uniunii Europene au început să promoveze politici de susținere a păturilor vulnerabile. Franța a anunțat că va acorda o donație de câte 100 de euro pentru peste 5,8 milioane de familii cu venituri mici. Guvernul spaniol a promis că va scădea prețurile la nivelul anului 2018 [5].

Guvernul de stânga al Spaniei propune „retragerea a 2,6 miliarde de euro din profiturile excedentare de la companiile energetice către consumatori și să reducă taxele la electricitate în lunile de iarnă” [7]. Grecia promite subvenții consumatorilor, o despăgubire de 9 euro pe lună tuturor, și chiar mai mult săracilor, precum și tarife preferențiale clienților companiei de stat. Portugalia a decis să nu ridice plafonul prețurilor reglementate la energie electrică în anul următor (2022), chiar și în pofida faptului că a crescut costul materiei prime pentru producția energiei electrice. Italia intenționează să revizuiască facturile la electricitate.

Pentru a asigura Republica Moldova cu volumul necesar de resurse energetice, pe data de 29 octombrie 2021 guvernul Republicii Moldova a ajuns la un numitor comun cu „Gazprom”, și a fost prelungit termenul contractului de furnizare a țării cu gaze naturale încă cu cinci ani. Este necesar de menționat că algoritmul de calcul a prețului a fost modificat și Moldova va achita datoriile acumulate. Conform noului algoritm: în primul și al patrulea trimestru al anului, Moldova va achita 70% din volumul livrat de gaze naturale la prețul OPE, iar 30% – la prețul GOG, iar în trimestrele II și III – 30% la prețul OPE și 70% la prețul GOG [11].

Concluzii

În opinia autorului una din cauzele crizei energetice în Europa este managementul inefficient al sectorului energetic:

- cu toate că se cunoștea că prețul la gaze naturale pe piața asiatică este mai mare, nu s-a luat în calcul că în condițiile economiei de piață gazele lichefiate pot fi redirecționate spre această piață, ocolind piața europeană;
- sa admis reducerea rezervelor de gaze în depozitele europene;
- sa neglijat probabilitatea instabilității climatice (nu sa luat în calcul că perioadele fără vânt pot fi nu 1-2 zile, ci 1-2 luni de zile).

Criza energetică ca fi criza financiară are un impact negativ atât asupra economiilor naționale, cât și asupra populației. În aceste condiții guvernele trebuie să promoveze politici de susținere a cetățenilor, în special a păturilor vulnerabile.

Bibliografie

1. Gas in European Storage [online]. *Aggregated Gas Storage Inventory*, 2021 [citat 18.09.2021]. Disponibil: <https://agsi.gie.eu/#/historical/eu>
2. General Administration of Customs of the People's Republic of China [online]. [citat 20.10.2021]. Disponibil: <http://english.customs.gov.cn/Statistics/Statistics?ColumnId=1>
3. GUTIUM, Tatiana. Gas Pricing Mechanisms: Overview, Comparative Analysis and Recommendations. In: *2021 International Conference on Electromechanical and Energy Systems (SIELMEN)*, October 6-8. Iași, Romania, 2021, în tipar.
4. Is your energy firm about to go bust and what can you do about it [online]. *Daily Mail*, 20 septembrie 2021 [citat 28.10.2021]. Disponibil: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-10008673/Is-energy-firm-bust-it.html>
5. LIBOREIRO, Jorge & Alberto de FILIPPIS. Why Europe's energy prices are soaring and could get much worse [online]. *Euronews*, 28 octombrie 2021 [citat 30.10.2021]. Disponibil: <https://www.euronews.com/2021/10/28/why-europe-s-energy-prices-are-soaring-and-could-get-much-worse>
6. OKUN, Arthur, Melvin. Potential GNP: its measurement and significance, in *Proceedings of the Business and Economic Statistics Section*. In: *American Statistical Association: Proceedings of the Business and Economic Statistics Section*, 1962, pp. 98-104.
7. Spain targets energy firms as European bills surge [online]. *BBC*, 14 septembrie 2021 [citat 20.10.2021]. Disponibil: <https://www.bbc.com/news/world-europe-58556073>
8. Unemployment rates [online]. *Eurostat*, 2021 [citat 17.10.2021]. Disponibil: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>
9. Wholesale Gas Price Survey 2020 Edition [online]. *International Gas Union*, 2021 [citat 15.08.2021]. Disponibil: <https://www.igu.org/resources/wholesale-price-survey-2020-edition/>
10. World Bank Commodity Price Data (The Pink Sheet) [online]. *World Bank*, 2021 [citat 28.10.2021]. Disponibil: <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets>
11. Молдавия по новому контракту с «Газпром» обязалась погасить исторический долг [online]. *Известия*, 30 octombrie 2021 [citat 30.10.2021]. Disponibil: <https://iz.ru/1243060/2021-10-30/moldaviia-po-novomu-kontraktu-s-gazpromom-obiazalas-pogasit-istoricheskii-dolg>